

Fotografisk spegelvändning Sandsäter - retäsdnaS

Föremål/Objekt

Ett fotografi kan säga mycket. Ett fotografi kan visa verkligheten, men det kan även ge helt fel bild av något. Spegelvändning är ett sådant fel.

När något fångas på bild så försvinner en dimension, allt blir platt. Därför kan vår tredimensionella värld uppfattas som helt fel på ett tvådimensionellt foto. Jag har bland annat stött på detta fenomen i mitt forskande kring gamla fartyg. Beroende på i vilken vinkel du fotograferar en båt så ser den helt annorlunda ut. Det gör att den minnesbild som någon har av ett fartyg inte alltid överensstämmer med ett fotografi. Exempelvis de två nedanstående fotografierna på samma fartyg. Kinda var ett av de mest fotograferade fartygen på Kinda kanal. Fartyget finns dokumenterat ur en mängd olika vinklar och jag har hört kommentarer som: "Så lång var inte båten" eller "så kort Kinda ser ut". Båten har varken varit längre eller kortare. Det är den tvådimensionella bilden som lurar oss.

Bild 1. Passagerarfartyget Kinda på Kinda kanal. Foto: Ivar Andersson, Brokind 1920-tal (Joakim Johansson)

Bild 2. Passagerarfartyget Kinda på Kinda kanal. Foto: Gösta Rosander, Horn 1950-tal (Joakim Johansson)

Fotografiskt minne är ett uttryck för när någon är bra på att minnas. Jag själv har fotografiskt minne i mitt intresse för fotografier, historia och kartorientering. Har jag sett ett fotografi så minns jag det. Kanske inte i detalj, men jag har en uppfattning om bildens komposition, om man ska försöka uttrycka sig teoretiskt. Jag har genom mitt intresse övat upp förmågan att känna igen platser både på bild och i verkligheten.

Något som kan ställa till det i den tvådimensionella världen är möjligheten att spegelvända ett motiv. Alla som har sett diabilder känner till det här med spegelvändning. De är lätta att vända fel i diabildsprojektorn. Fotografier på papper är lättare för betraktaren att vända rätt, de har en bildsida och en baksida. Det har inte diabilder.

Alltsedan fotografikonstens upprinnelse har det förekommit att glasplåtar och negativ har blivit felvända vid framkallning till papperskopia. Om motivet innehåller en text är det lätt att undvika spegelvändningen. Värre är det med äldre motiv som spegelvänts, där de som minns är borta och verkligheten har förändrats. Där kan det behövas mycket uppmärksamhet och detektivarbete, om det ens blir upptäckt.

1990 gav Landeryds hembygdsförening ut sin första bok om torpen i Landeryd. Sven-Olov Ericson bidrog med ett foto på torpet Sandsäter, en diabild från 1980-talet. Torpet som låg på en lite sluttande tomt vid Landeryds golfbana revs 1987. Det är nästan så att jag själv minns torpet från min barndom eftersom det inte låg så långt från där jag växte upp och familjen promenerade förbi.

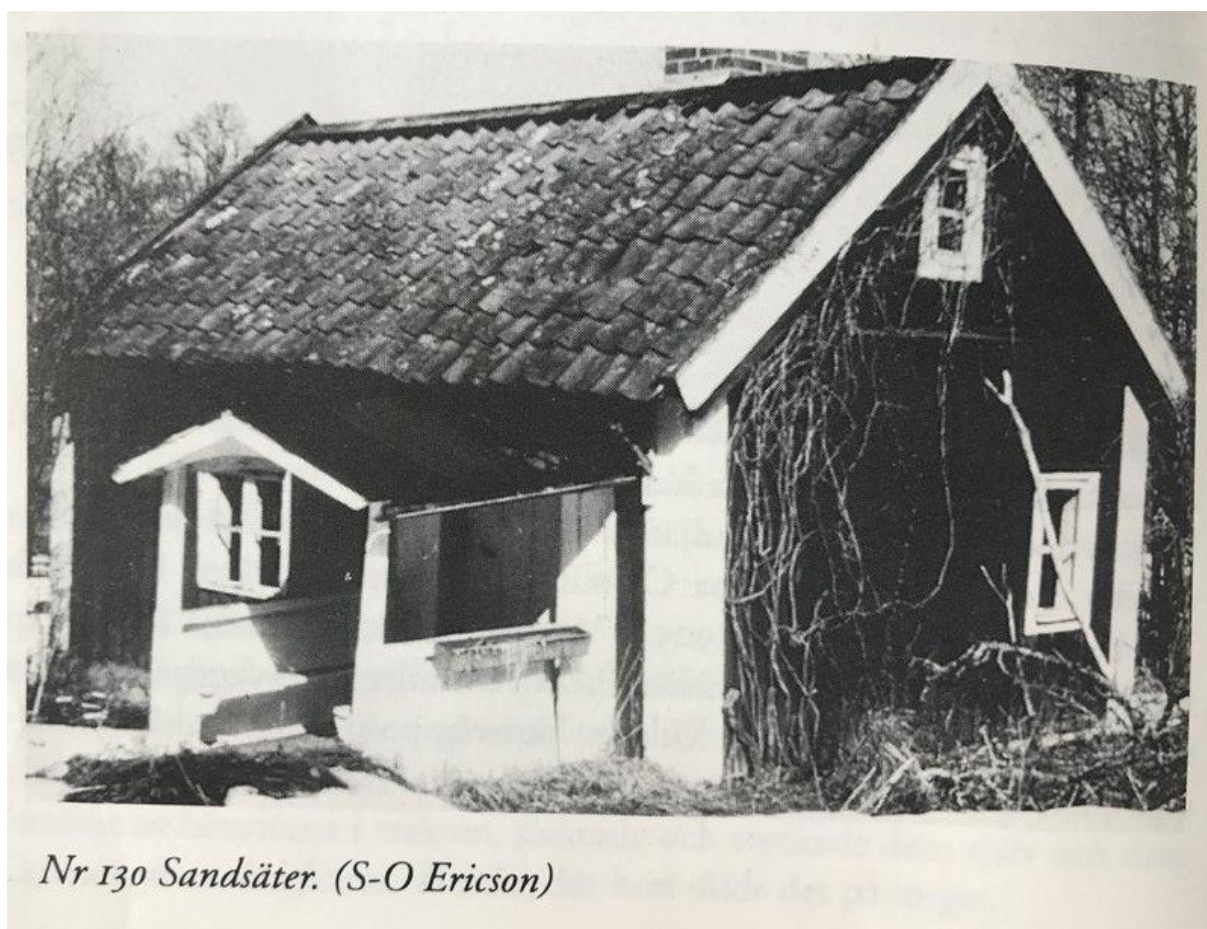

Bild 3. Torpet Sandsäter ur boken "Plöja Smatten Väla och de andra torpen i Landeryd" 1990.

Sven-Olovs diabild blev även framtagen som papperskopia och sparades i hembygdsföreningens arkiv. Föreningen har senare låtit skanna in alla fotografier så att de även finns digitalt.

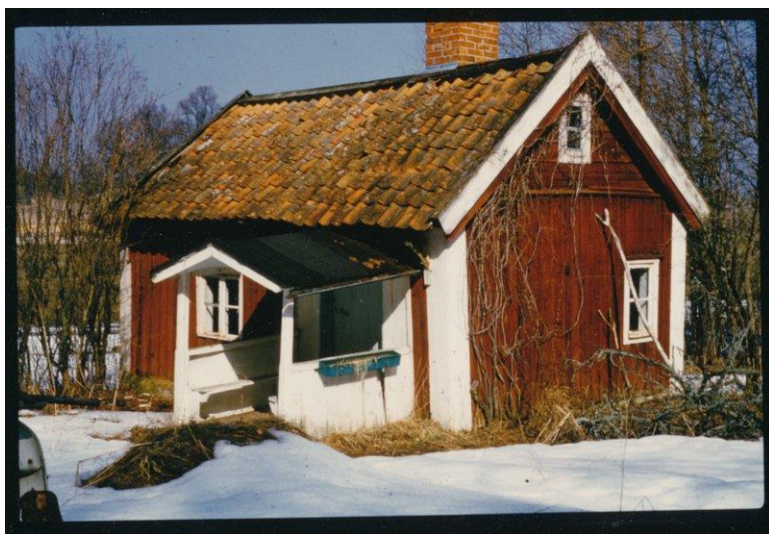

Bild 4. Torpet Sandsäter vid Bogestad. Foto: Sven-Olov Ericson, 1980-tal (Landeryds hembygdsförening)

I min forskning om historia i Landeryd identifierade jag torpet Sandsäter i bakgrunden på ett gammalt fotografi från 1903. De oljefärgsmålade vita knutarna, vindskivorna och fönsterfodren visade tydligt torpets konturer. Det stämde med min bild av Sven-Olovs foto på torpet. Det märkliga var att ingen veranda eller dörr syntes på torpets långsida, där det fanns på Sven-Olovs bild. Jag tänkte att det kunde förklaras med att det är 1,6 kilometer mellan kameran och torpet. Alla detaljer kanske inte fastnade på fotot, alternativt var i skugga.

Bild 5. Delförstoring av fotografi från Hjulsbro där torpet Sandsäter vid Bogestad syns. Foto: Karl Johan Petersson, Västerlösa 1903 (Föreningen Egnahem i Motalas arkiv i Vadstena landsarkiv)

Nyligen upptäckte jag att jag har varit lurad. Ända sedan 1990. I ArkivDigital finns flygfotografier över vårt land. Jag hittade en bildserie över Landeryd från 1959 där jag kände igen hus efter hus. Även nedanstående foto lokaliserade jag direkt att vara torpet Sandsäter.

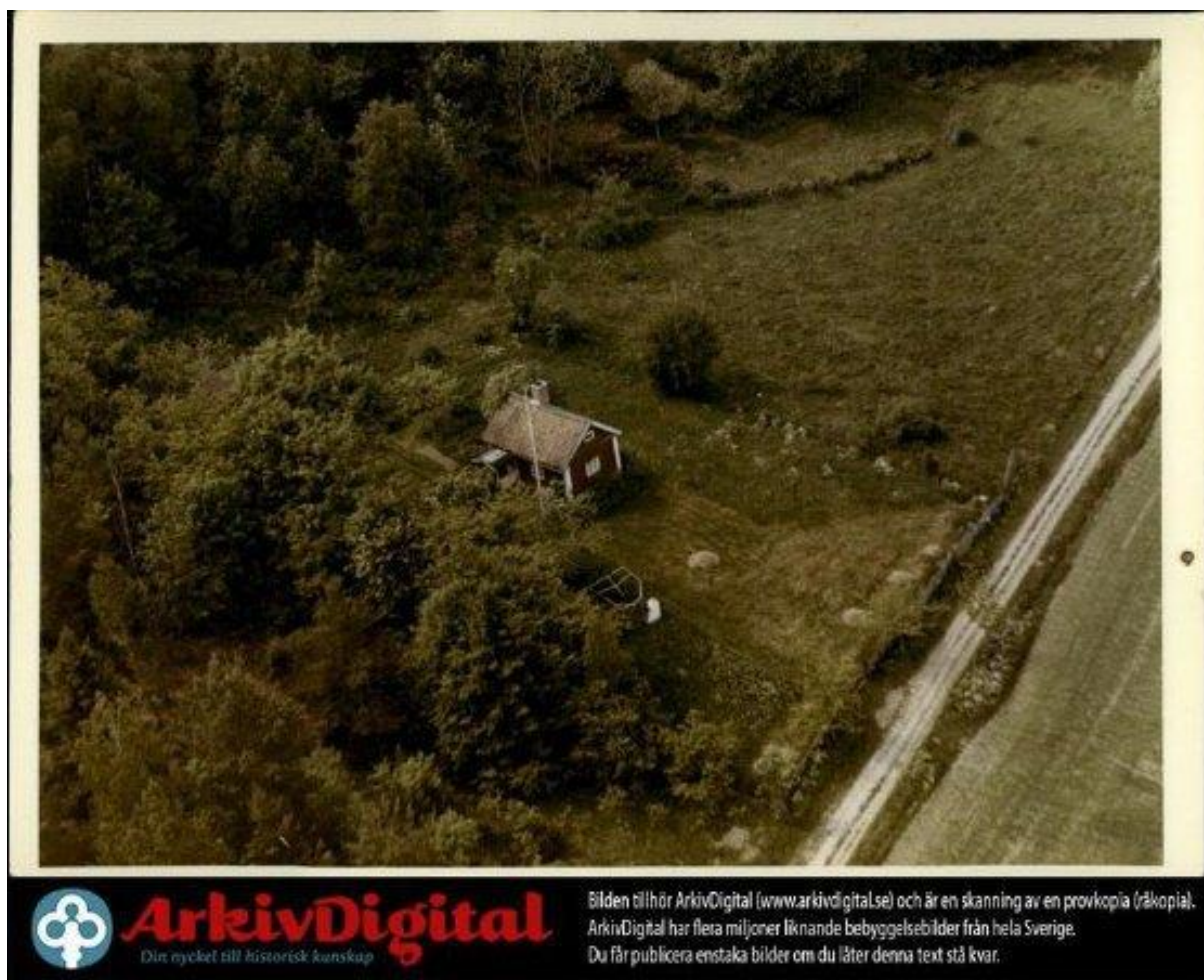

Bild 6. AB Stockholms Aero Råkopior 3201-4800 F:3947 Bild 73 (AID: v890529.b73, NAD:)

Men, det var något som inte stämde. Verandan var på fel sida av huset som jag mindes det från Sven-Olovs foto. Flygfotot borde visa baksidan på torpet, såvida inte någon av bilderna var spegelvänd? I min verklighetsuppfattning uppstod en stund en viss förvirring. Vägen på flygfotot stämde med verklighetens väg. Det visade sig att det var Sven-Olovs foto som var spegelvänt. Vilken tur att det finns bildredigeringsprogram. Genast stämde det gamla fotot från 1903. Givetvis syns ingen dörr eller veranda på det fotot eftersom det är torpets baksida.

Torpet Sandsäter vid Bogestad, rättvänt foto och överensstämmande med verkligheten. Foto mot norr. Foto: Sven-Olov Ericson, 1980-tal (Landeryds hembygdsförening)

Jag har träffat människor som blivit upprörda om man hävdar en motsats. Var och ens verklighetsuppfattning är verkligen ens egen. Minnen och minnesbilder kontra fakta och fotografier kan verkligen ställa till en hel del huvudbry. Samtidigt är det detta som jag tycker är så spännande. Att nya uppgifter kan få oss att behöva ändra vår världsbild. Det fick jag göra, om torpet Sandsäter.